

Національний
банк України

Звіт про фінансову стабільність

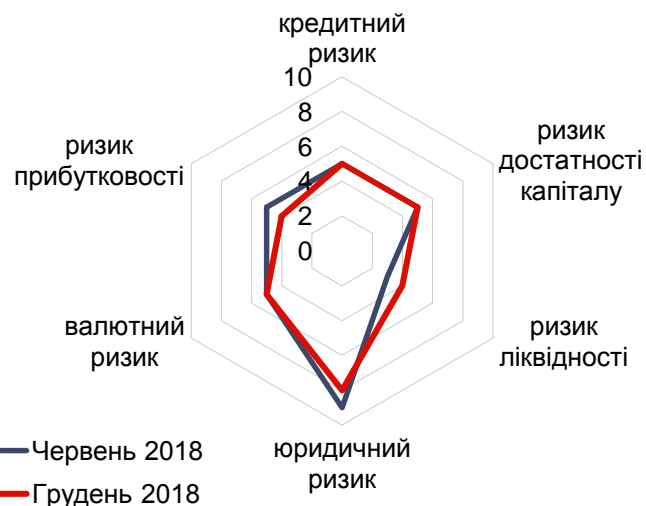
17 грудня 2018 року

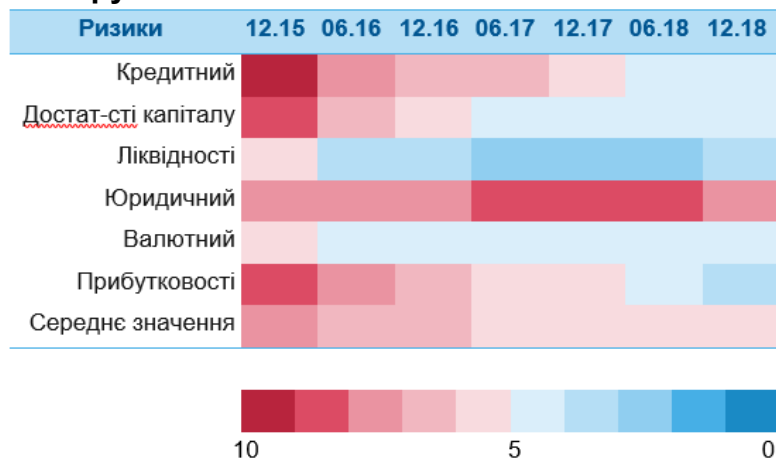
Головне

- Макроекономічні умови роботи банківського сектору були сприятливими та залишатимуться такими у 2019 році за відсутності помітних зовнішніх чи внутрішніх шоків.
- Очікування НБУ на 2019 рік: темпи приросту гривневих коштів фізичних осіб зберуться на рівні, близькому до 15%, бізнесу – 10%. Темпи споживчого кредитування зберуться на рівні понад 35%. Якісні корпоративні позичальники наростять портфель більш як на 15%. Рентабельність капіталу (ROE) сектору перевищить 10%.
- НБУ виокремлює 4 ключові ризики, що перебуватимуть у центрі уваги протягом 2019 року:
 - Стрімкі темпи споживчого кредитування – поки що немає системних ризиків для сектору загалом, проте кредитні ризики для окремих банків уже є суттєвими.
 - Значні розриви у строковості активів та пасивів. Водночас ризики короткострокової ліквідності відсутні завдяки значним обсягам високоякісних ліквідних активів на балансах, що будуть збережені завдяки запровадженню LCR.
 - Високий рівень доларизації балансів. Валютні кредити в значних обсягах – суттєвий фактор ризику для банків у разі девальвації гривні. Низка банків не докладають достатніх зусиль для дедоларизації.
 - Недостатній запас капіталу у деяких великих банків на випадок глибокої кризи. Результати стрес-тестів свідчать, що окремі великі банки повинні залучити додатковий капітал або ж провести реструктуризацію балансів та бізнес-моделей.
- Протягом 2019 року НБУ продовжуватиме гармонізацію вимог до капіталу та ліквідності згідно з рекомендаціями Базеля та законодавством ЄС. Планується впровадження нової структури регулятивного капіталу та нормативу довгострокової ліквідності NSFR.

Карта ризиків банківського сектору

Теплова карта (Heat Map) ризиків банківського сектору

Джерело: оцінки НБУ.

Кредитний ризик не змінився. Банкам і надалі бракує якісних корпоративних позичальників. У секторі домогосподарств значний платоспроможний попит існує лише на споживчі кредити.

Ризик достатності капіталу не змінився. За результатами стрес-тестування банківський сектор у цілому достатньо капіталізований, якщо припускати відсутність макроекономічних шоків. Проте низка банків недостатньо захищені на випадок кризи.

Ризик ліквідності зріс через зниження обсягу високоякісних ліквідних активів на балансах банків. Водночас перші розрахунки нормативу LCR свідчать, що більшість банків має суттєвий запас ліквідності.

Юридичний ризик знизився вперше з початку формування карти ризиків. Головний фактор – ухвалення кількох законів, необхідних для банківського сектору.

Валютний ризик не змінився. Він залишається на середньому рівні, оскільки рівень доларизації кредитів деяких банків й досі значний.

Ризик прибутковості знизився завдяки значному операційному прибутку банків. Рентабельність капіталу багатьох банків із іноземним капіталом перевищує 30%. Основні виклики пов'язані з низькою операційною ефективністю двох державних банків.

Індекс фінансового стресу помірно зріс

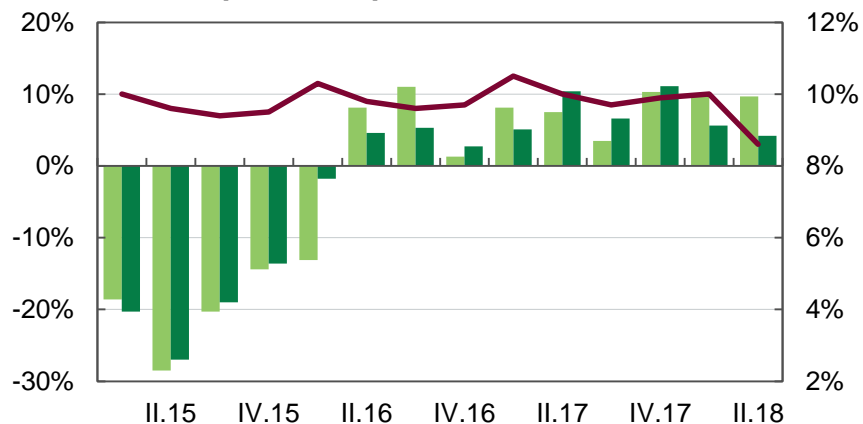
Індекс фінансового стресу

Джерело: НБУ.

Платоспроможність домогосподарств поліпшується

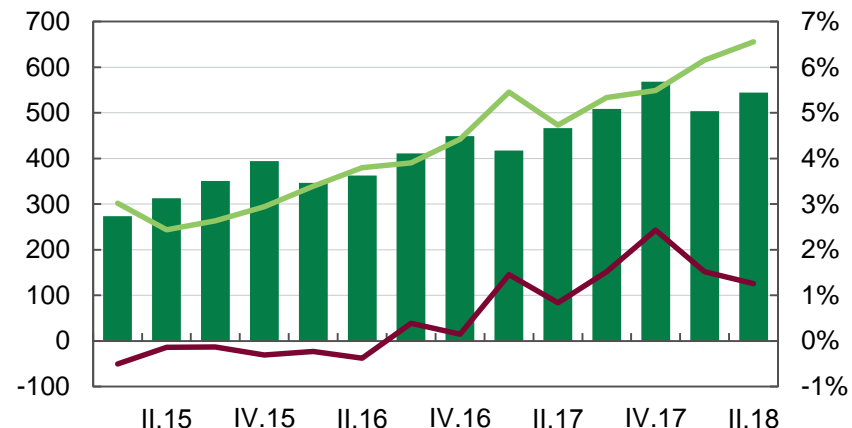
Зміна реального наявного доходу, споживчих витрат населення та рівня безробіття

- Реальний наявний дохід населення, р/р
- Реальні кінцеві споживчі витрати населення, р/р
- Безробіття (за квартал; МОП), до економічно активного населення працездатного віку (п. ш.)

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

Вплив банківського споживчого кредитування* на споживчі витрати

- Споживчі витрати, млрд грн
- Нові кредити на поточні потреби до споживчих витрат, % (п. ш.)
- Зміна споживчих кредитів до споживчих витрат, % (п. ш.)

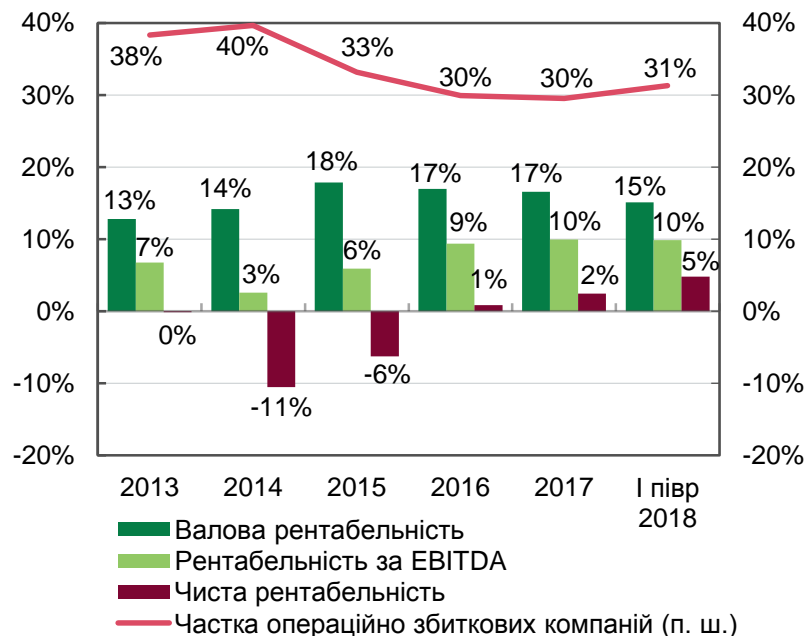
* Валові споживчі кредити платоспроможних банків.

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

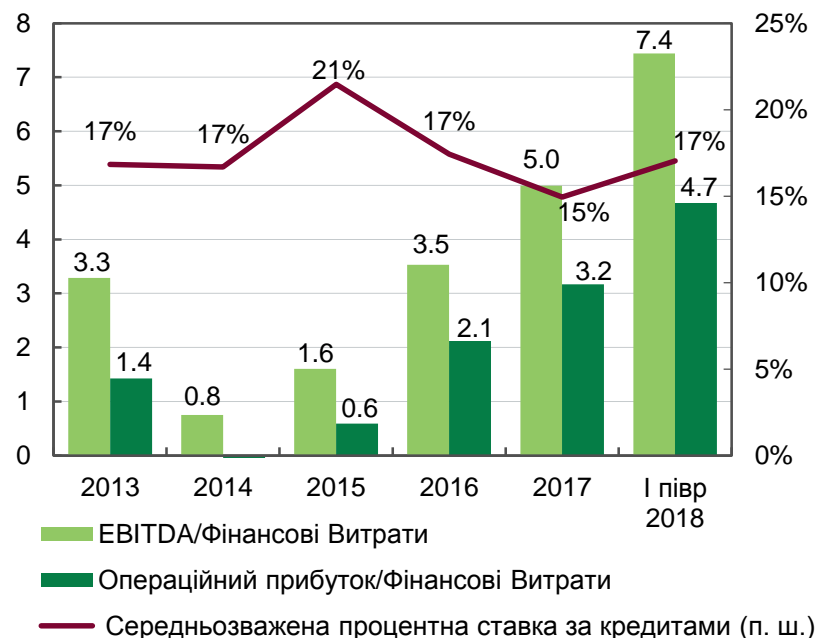
- Реальний наявний дохід домогосподарств зріс на 9.8% р/р у I півр. 2018 року.
- Відновився приріст фінансових заощаджень населення: збільшення у I півр. 2018 року на 10.5 млрд грн майже компенсувало їх зменшення за 2017 рік.
- Сукупне боргове навантаження домогосподарств незначне і скоротилося: з 9.5% до 9.1% річного наявного доходу (до 6% від ВВП на валовій основі, 3.5% на чистій).
- Кредитування забезпечило лише 1.3% споживання домогосподарств у I півр. 2018 року.

Прибутковість у реальному секторі перестала зростати

Частка операційно збиткових компаній та рентабельність реального сектору

Відношення EBITDA та операційного прибутку до фінансових витрат

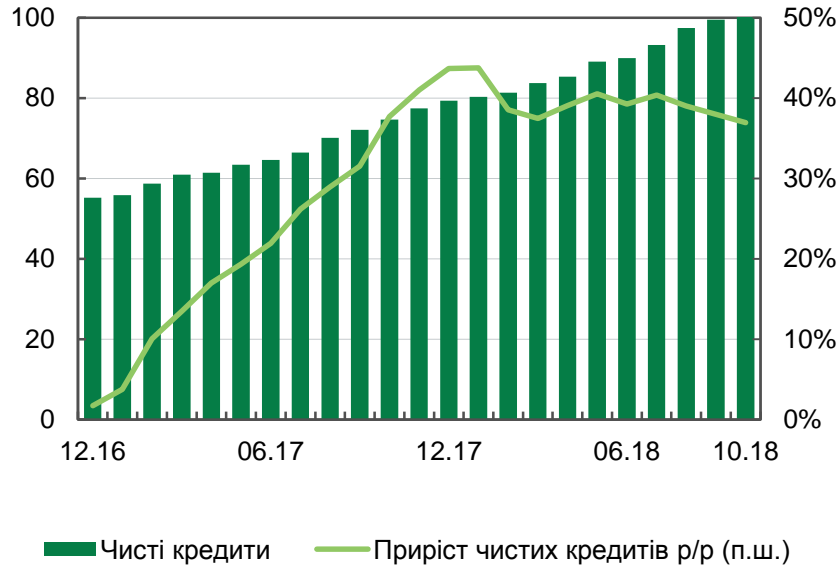

Джерело: ДССУ, розрахунки НБУ.

- Після різкого зростання у післякризовий період рентабельність помірно знижується.
- Підприємства більшості галузей мають достатній запас операційного прибутку на обслуговування зростаючих фінансових витрат. Ризик наступного року – збільшення витрат на оплату праці та здорожчання нових кредитів.
- Суттєвих змін у борговому навантаженні галузей не відбулось.

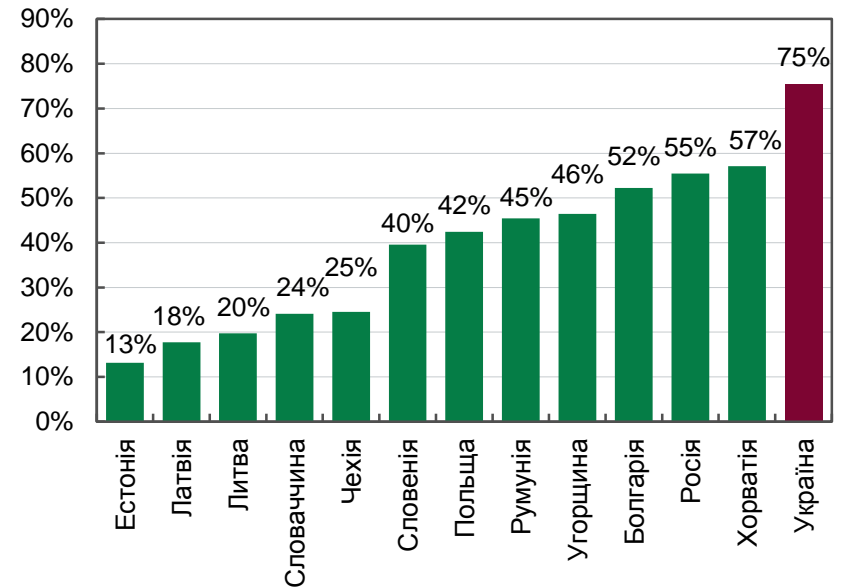
Ризики роздрібного кредитування на рівні сектору помірні

Чисті кредити фізичним особам у гривні, млрд грн

Джерело: НБУ.

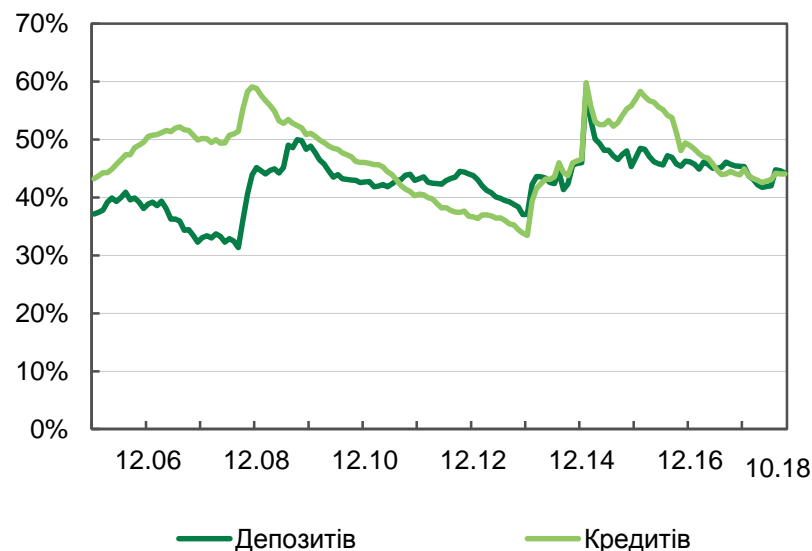
Частка споживчих кредитів домашнім господарствам у кредитному портфелі фізичних осіб, вересень 2018

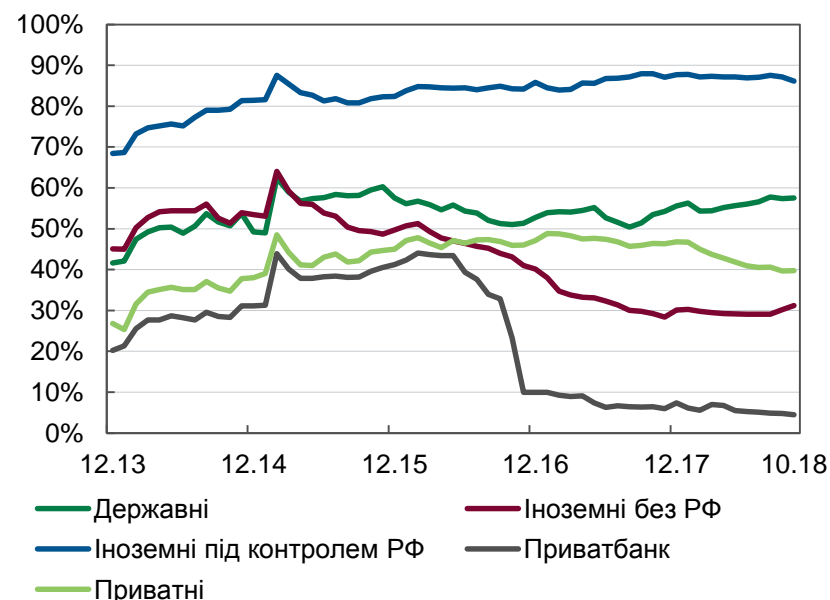
- Темпи зростання споживчого кредитування залишаються дуже високими вже більше року.
- Застосування макропруденційних інструментів для обмеження приросту портфеля передчасне, оскільки чиста вартість кредитів фізичних осіб становить усього 3.5% від ВВП.
- Концентрація ризиків на рівні окремих банків потребує підвищення вимог до оцінки кредитних ризиків боржників-фізичних осіб.
- Небанківські фінансові установи на сьогодні не створюють значного ризику банкам у сегменті кредитів на поточні потреби.

Доларизація портфелів банків залишається значною

Рівень доларизації кредитів та депозитів резидентів

Рівень доларизації чистого кредитного портфеля станом на 01.11.18

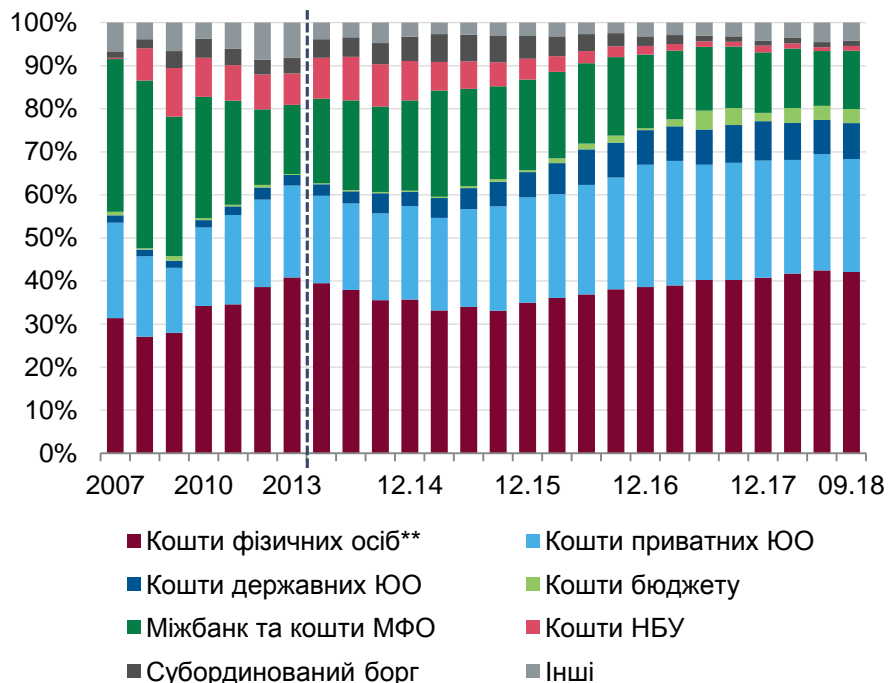

Джерело: НБУ.

- Девальвація нівелювала ефект впливу депозитів у валюті та реструктуризації кредитного портфеля, не дозволяючи знизити рівень доларизації портфеля.
- Частка кредитів у іноземній валюті в середньому нижча за 30% у низці банків з іноземним капіталом, водночас частка є високою для державних банків та банків із українським капіталом.
- Нарощення валютної складової несе ризик значних втрат у разі реалізації несприятливих явищ. НБУ наполягатиме на зниженні валютної складової банками.

Короткострокові кошти внутрішнього ринку – основа фіндування

Структура зобов'язань банків*

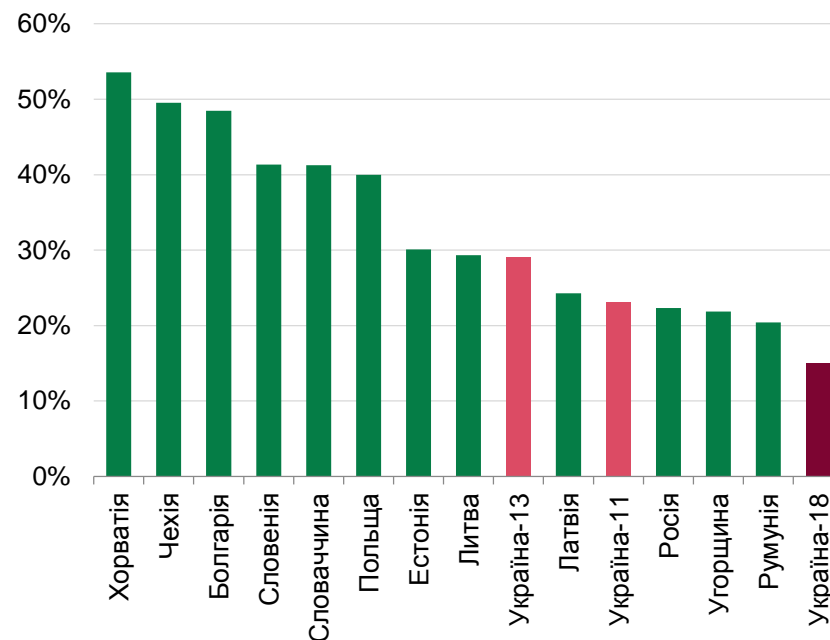

* з нарахованими відсотками,

** у тому числі ощадні (депозитні) сертифікати.

Джерело: НБУ.

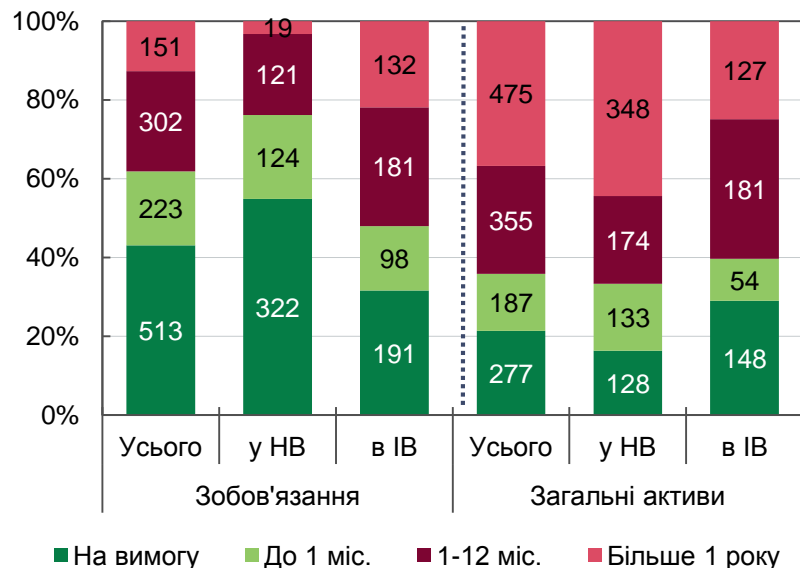
Кошти фізичних осіб до ВВП на кінець 2017 року, %

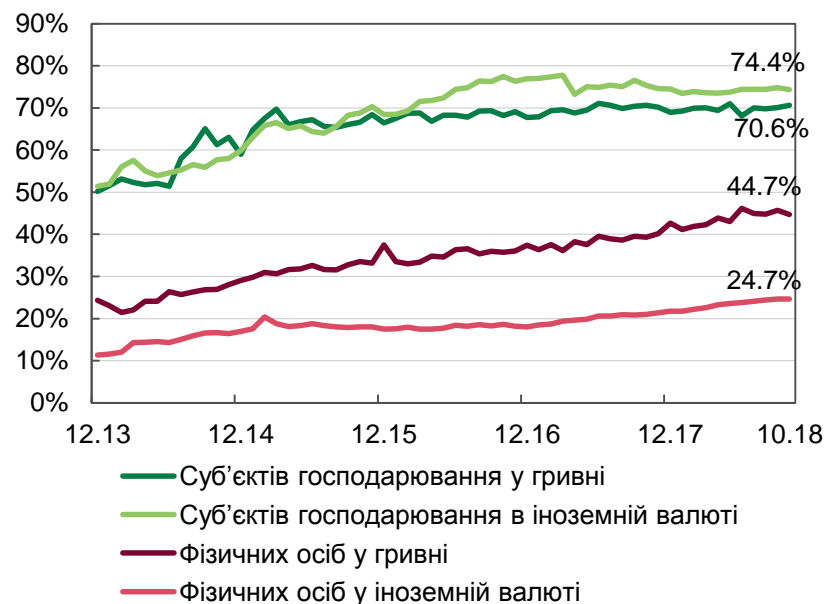
- Понад 85% зобов'язань банків залучено на внутрішньому ринку. Частка клієнтських коштів у зобов'язаннях з ІІ півр. 2017 стабілізувалась на рівні 80%.
- Гривневі кошти фізичних осіб стабільно зростають насамперед на рахунках на вимогу: +34.7% р/р проти 7.8% р/р на строкових рахунках у жовтні.
- Потенціал зростання коштів населення значний, оскільки відношення депозитів фізичних осіб до ВВП скоротилось удвічі від початку кризи – до 15%.

Розриви у строковості активів та пасивів суттєві

Структура загальних активів та зобов'язань банків за терміном до погашення на 01.11.2018

Частка поточних рахунків у коштах суб'єктів господарювання та фізичних осіб

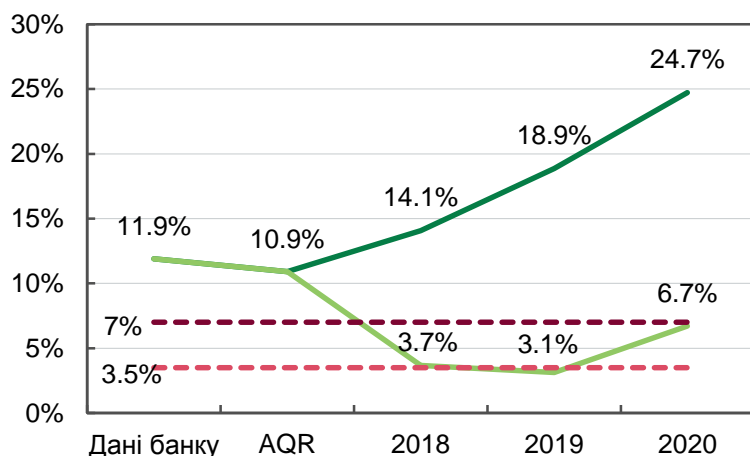

Джерело: НБУ.

- Структура зобов'язань незмінно коротка: 62% мають залишковий строк погашення до 1 місяця, у гривні – 76%.
- Розрив строковості між активами та зобов'язаннями наражає банки як на ризик ліквідності, так і на процентний ризик.
- Водночас попередні розрахунки нормативу LCR показують великий запас ліквідності в секторі, банки можуть фінансувати відпливи коштів навіть у несприятливих умовах.

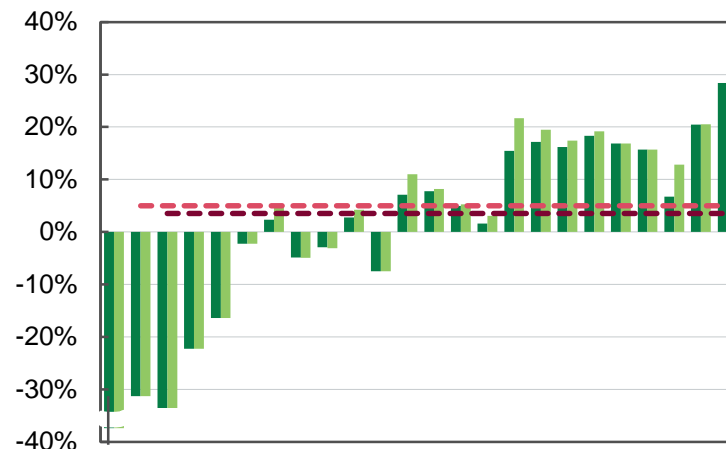
Стрес-тест не виявив ризиків для капіталу за базового сценарію

Середньозважені оцінки нормативу достатності основного капіталу банків за результатами стрес-тесту*

— Базовий сценарій
— Несприятливий сценарій
- - - Нормативне значення за базового сценарію
- - - Нормативне значення за несприятливого сценарію

Значення нормативів достатності капіталу в перший рік несприятливого сценарію стрес-тесту

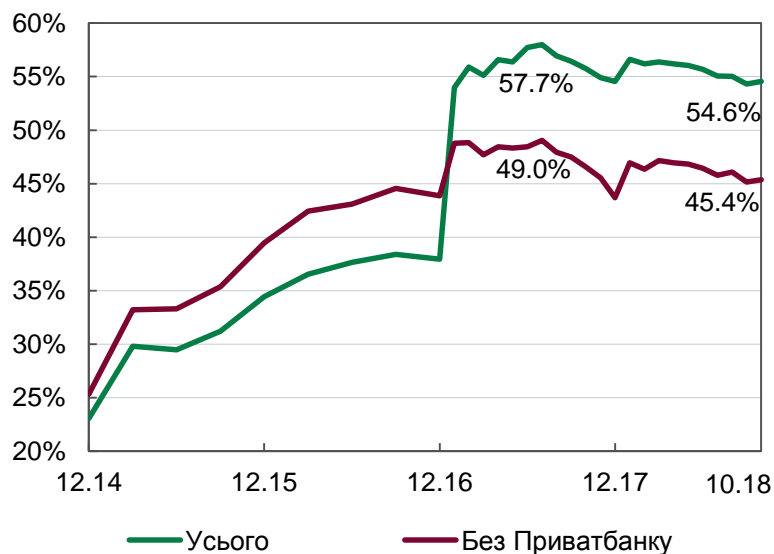
■ H3
■ H2
- - - Нормативне значення H3
- - - Нормативне значення H2

Джерело: НБУ.

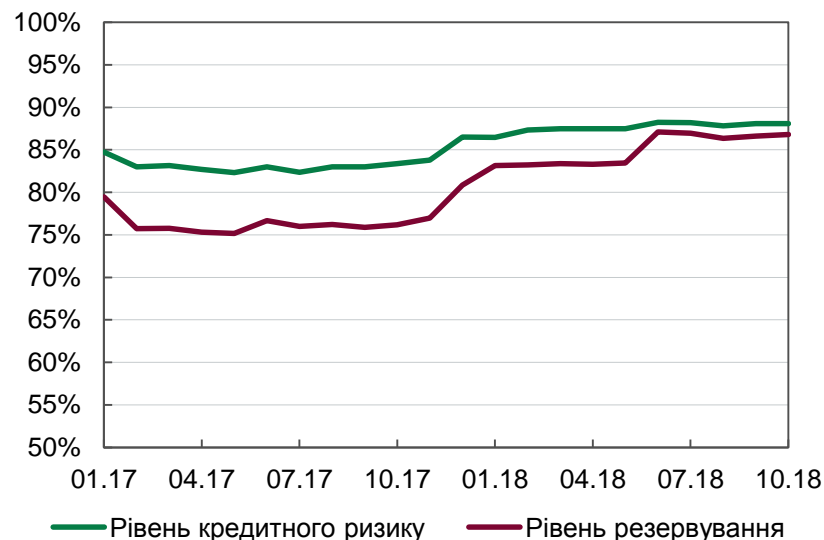
- За базовим сценарієм розвитку економіки капітал банків зростає за рахунок прибутку.
- 12 банків, за оцінками, не зможуть пройти без значних втрат через кризу у разі її настання.
- Від таких фінустанов вимагається реструктурувати баланси або збільшити капітал, щоб знизити вразливість до ризиків і створити запас міцності через буфер капіталу.

Якість кредитного портфеля покращується дуже повільно

Частка непрацюючих кредитів у секторі

Рівень резервування та кредитного ризику корпоративних непрацюючих кредитів

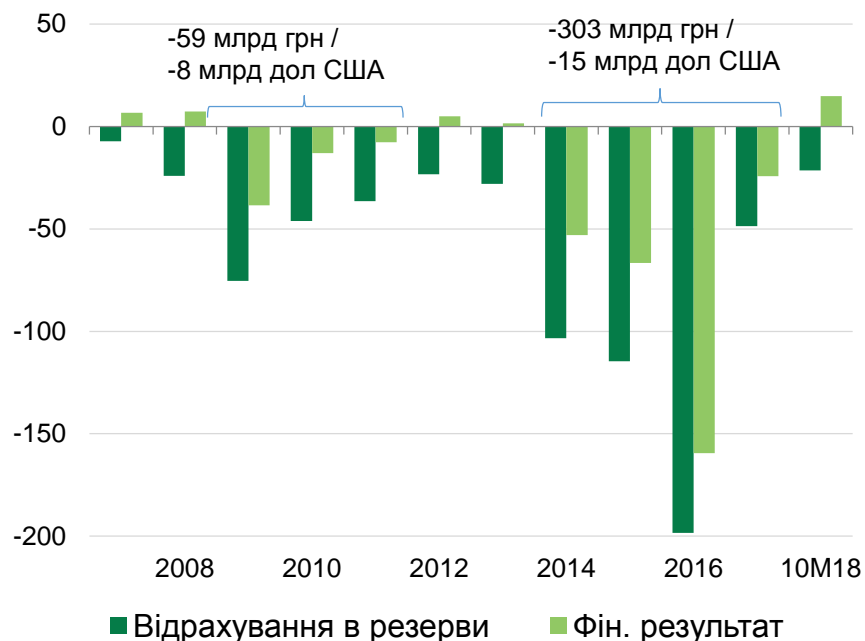

Джерело: НБУ.

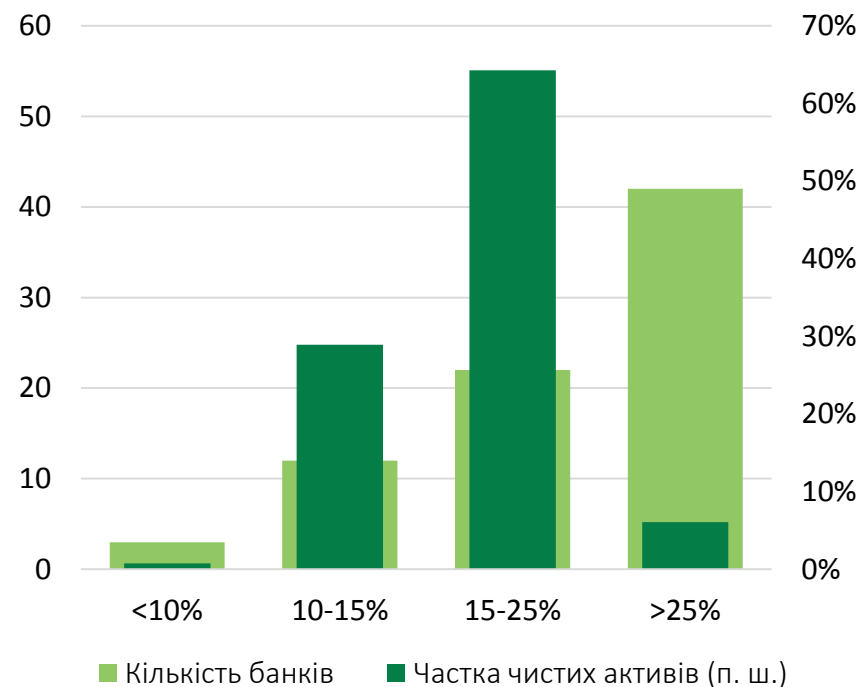
- Протягом 2018 року частка непрацюючих кредитів скорочувалася дуже повільно – приблизно на 0.2 в. п. щомісяця.
- Рівень NPL скорочується внаслідок «розмивання» відносно якісними новими кредитами фізичним особам.
- Рівень покриття резервами непрацюючих кредитів клієнтів за МСФЗ сягнув 87%, наблизившись до рівня кредитного ризику (пруденційних резервів).

Банківський сектор прибутковий та капіталізований

Фінансовий результат банківського сектору, млрд грн

Розподіл достатності капіталу банків на 01.11.18

- Після чотирьох збиткових років сектор отримав прибуток – 14.8 млрд грн за 10 місяців 2018 року. Збитковими були 15 з-поміж 79 банків, майже 80% збитку яких сформували Сбербанк та ВТБ Банк.
- Відрахування до резервів – близько 21 млрд грн (на чверть менше, ніж торік, і є найнижчим значенням з 2012 року).
- На кінець жовтня банки, яким належало 70% чистих активів, мали адекватність капіталу понад 15%.

Рекомендації

Органам державної влади

- Ухвалити решту законів, необхідних для стабільної роботи банківського сектору («Про консолідацію регулювання ринку фінансових послуг», «Про захист прав споживачів фінансових послуг»).
- Забезпечити повноцінне виконання програми з МВФ.
- Призначити наглядові ради у державних банках.
- Оприлюднити рекомендації щодо роботи із непрацюючими кредитами держбанків.

Банкам

- Виконувати усі рекомендації попереднього Звіту:
 - активізувати роботу з непрацюючими кредитами (NPL);
 - адекватно оцінювати кредитні ризики позичальників;
 - переглянути бізнес-моделі банкам, які показують стійкі збитки;
 - краще управляти непрофільними активами, набутими під час кризи, або продавати їх.
- Зменшувати доларизацію кредитних портфелів.
- Забезпечити повне та вчасне виконання програм докапіталізації / планів реструктуризації.
- Використовувати можливості Кредитного реєстру НБУ для оцінки кредитного ризику.
- Вийти на мінімальне значення LCR на рівні 100% до кінця 2019 року.
- Залучати та втримувати більш стійкі та довгострокові ресурси.

Плани та наміри НБУ

- Удосконалити процедури реєстрації та ліцензування банків
- Запровадити новий інструмент капіталу із умовами списання/конверсії.
- Завершити оцінку банків у рамках наглядового процесу SREP.
- Розширити перелік обов'язкової для оприлюднення банками інформації.
- Провести другу щорічну оцінку стійкості банків.
- Розширити можливості використання групової оцінки кредитів МСБ.
- Завершити розробку нового нормативу ліквідності NSFR.
- Завершити розробку нового положення про структуру капіталу.